

БҮРЯТ-МОНГОЛЫН ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Обкомой,
БМАССР-эй Верховно Советей
ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын
Гаркомой орган

№ 127 (3939) 1942 оной майн 30, суббото СЭН 15 МҮНГЭН

ТАРИЛГЫН ХОЙНОО БАЙНААР ХАРУУХАЛГА—ДАЙШАЛХЫ ЗОРИЛГО МҮН

(„Правдын“ түрүү бэшгээ)

Колхозууд ба совхозууд болбол энэ жэлдэ хар барай тариалгы сөрөгэй түрмээр юугууд байгаа. Эрэгтэй ба эмэгтэй колхознууд, МТС ба совхозуудай хүдэмэришдэ болбол бүхы советскэ арад зөмбөө хамта баатарларгаар ажаллажа, немецко-фашистка булмаррашаныха хараха илалтыг шэрээлжэ байнал. Хэдэн мянгад колхозууд ба совхозууд тариалгы түсбөө дүргэтэйгээ гадна, нилээд өхө нэмэгтэ тариалга хэбэ.

Мүнөө үедэ табиалга зориго хэдаа бүхы муьтурануудай тариалгы хэа-хаалагуй байнаар дүргэтэй, сүлөө байган газараа шадлаа хаа байса хэрэгжэжэ, кубанска колхознуудай үндэр дээршээр оборондын гектарнуудыг түсбөөгөө гэдүүр тариха шухала.

Гэбшье, тариалга болбол үндэр ургасын түлөө тусгалы мизд эхи захан болохо байнганын элж. Түрлөөр ба байнаар тариалгы саата тээ, тариалгын хойноо тон тарианаар харууналга, тэрэгнэ ургамалуудай өрөдөгчлүүлгөө ариалжа абаха хэрэгтэй.

Тарианай буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэ ба рид хоорондын элдүүлгэ хэжэ хүдэмэри болбол мүнөө жэлдэ элбөг өхө тариа үрүүлгэ хэрэгтэ иматта шухал үхдэтэй болохо юм. Мүнөө жэлдэ газарай шигт үйгөнх элбөг байган ба харбар ха халагдан газар дээрэ тариалга өхөөр мэдэвхэн дээршээр тарианай буртга үбнэ үрмэдэнь элбэгтэ өхөөр бий болжэ байнгын хүдөө ажалгын хүдэмэришдэ бүтээгөөр антаралгаа абаха ёһотой.

Буртга үбнэ үрмэдэнь болбол культуриа урга малуудай зорго дайсан мүн. Ажал хүдэмэриин дүрлэл туршалга дээршээр харвад үзэхэдэ: тарианай буртга үбнэ үрмэдэнь хага сөг сонь найнаар түржэ ариалаа байбал, гектар бүхэндэ адагыг 2—3 центнер тариа үдүг өхөөр оугуулжа абахаг дэбэй. Ушар нилээдөө, тариалгын хойноо өрхмн байнаар харууналга гэшэ өлбөгтэ өхөөр хэдэн арбаад миллион пуд ба бүхы гүрэн дотор хэдэн зуугаад миллион пуд тариа үдүг өхөөр сургуулжа абаха ябадалы хамтага ушартай.

Энэ жэлдэ тариалга буртга үбнэ үрмэдэньдэ заруулан нэгшье колхоз ба совхоз ажалга ёһотой. Колхозно дөрөвнүүдэй бүхы зон, үдүгүдэ өхөөр элбөг хүндэ хүртэ барандаа тарианай буртга үбнэ үрмэдэнь, пропашной ба техникэскэ культурануудай тариалгы рид хоорондын элдүүлгэ хэжэ хүдэмэришдэ гарата ёһотой. Городой, хүдэмэришдэнь посежын ба районой центрын нилээд хэжэ шадала хүн зон колхозуудта ба совхозуудта өржэ тулалга ёһотой.

Городой зон ба дээдэ ба дунда хүрүүлгүүдта хүрүүлгэ болбол, колхозно ба совхозно тарианай нэрэ хүдэмэришдэнь өөршөө патриотическа үүргыг дүргэтэ болон. Советскэ гүрэн ба фронтые элбөг хоолой зүйлүүдээр улам улам өхөөр хамтага тухай зоригыг амжалтагтайгаар шидхалга хэдаа тэснэй эршэтэй шангаар хүдэмэришдэ дээршээр нилээд өхөөр дүлдэжэ юм. Городой зон ба хүрүүлгүүдтэй хэжэ ажал хүдэмэришдэнь эрбөөр ба шадамараар эмхилжэ зөвхилжэ шухала.

Тарианай буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэ ба ургаса хуриалга болбол зааныг уаараха ношорхо ябадалы тусгөгчтэй байна. Энэ аймагтар шангаар ба бүтээсэ өхөөртөөр хүдэмэришдэ хэрэгтэй. Тийлээд энэ хүдэмэришдэ хэжэ ажалай бүтээснэ нормуудыг дээршээр тогтооно гэшэ угаа өхө ухалгай байха. Буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэ ба тариа хуриалга дээрэ ажалай бүтээснэ хүндэ нэрмэлүүдэ өхө болгохо хэрэгтэй. Энэ хадаа тон шухала хэрэг мүн. Тийлээдэ партиан райкомун ба райгүекомунд болбол энэ хэрэгые эмхитэй байнаар үндэрхэ ябадалыг колхозуудта тулалга уялгатай.

Зунай сагта поля дээрэ хүдэмэришдэ тэдэ час бүхэн, минута бүхэн үнэтэй байдал. Саг болзоор алдаа хадаа—ургаса гэржэ болохо. Тарианай буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэ ба ургаса хуриалга дээрэ оёб ба үдэн сайдалгай үедэ бишнхэн заб хардалгайгаар үгөөнэй бүрэлхөө үдэснэн го-ро харваан хүртөөр хүдэмэришдэ гэшэ нөлөөдэ бүтээсэ элбэгшүү хатуу түрлэ болгохо ёһотой. Колхозой түрүүлгэ ба бригаднууд болбол поля дээрэ хүдэмэришдэнь нийгнэн хөөр ба хонгоо эмхилжэ болон бишнхэн үдүгүдэ байдалга хүртөгчтэй лсж. Саг ба талмайнуудыг бий болгохо уялгатай.

Энэ хүдэмэришдэнь түрлөөр ба байнаар дүргэтэ шухала. Бригаднууд ба зэвөөдүүд болбол буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэ ба тариалгын элдүүлгэ хэжэ хүдэмэришдэ шагналыг холлоо шалгын хамгадалга байха уялгатай. Хэрбээ колхоз нигүүд, хүрүүлгүүд отрядун ба гэрбөөр эршэтэй бригаднууд хүдэмэришдэ мүүтгээр хөөр байгаа хаань, тэрэгнэнь голго, дахалд байнаар хэжэ дүргэтэй ёһотой.

Бүхы колхозуудта ба совхозуудта хамтын сургалтууд ба үндэрхэн зэвөөнүүдэ үндэрхэ, тэндэ тарианай буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэ ба ургамалай өрөдөгчлүүлгэ тэмсэхэ түншэ тэдэргэй хэмжээгүүдэ зүблэн хэжэжэ, шидхалга хэрэгтэй.

Нилээд колхознууд ба совхозуудай хүдэмэришдэ Тариалгын хойнооо байнаар харууналга, энэжэнь үрлэ тэй үзэгдөгчтэй өхө ургаса абаха ябадалы хамгай!

1942 ондо Бурят-Монгол АССР-эй колхоз ба совхозуудта тарилгын хойнооо харууналга тухай

БМАССР-эй Совнарком ба ВКП(б)-гэй Обкомой Бюрогой тогтоол

БМАССР-эй Совнарком ба ВКП(б)-гэй Обкомой Бюро болбол тариалануудай рид хоорондын элдүүлгэ ба бөг буртга үбнэ түлгэ болбол үндэр өхө ургаса абаха, тийлээд хадаа ургасын гүрэн ба Улаан Армиине элбэг хоолой зүйлүүдээр элбөг өхөөр хамгайла тулалга иматта шухала ухалгай байган тухай аймгүекомунд аймгүекомунд, ВКП(б)-гэй аймкомунд, АЗО-е даалгана, МТС-эй ба совхозуудай директоруудта ба политдепай начальникуудай, колхозуудай правлениүүдэй, тариан ажалай ба прокторва бригадануудай бригадирнуудай, зэвөөдүүдэй, мүн тэрэгнэн агрономуудай ба шарьярыг шадалга инспекторнуудай интаралгыг хамгауула.

Ажал хүдэмэриин туршалга дээршээр харатаа тариалга дээрхи буртга үбнэ үрмэдэнь хага сөг сонь түрлөөг байгал нэгэ гектархаа 2—3 центнер тариан үдүг өхө сургуулалга байха. Тийлээдэ колхозуудын колхозууд болбол дүн хамта 5—7 миллион пуд хүртэр тариан нэмжэ абаха ушартай.

Энэнь дээршөөр үлгэлдэн БМАССР-эй Совнарком ба ВКП(б)-гэй Обкомой Бюрогой тогтоохонь:

1. Колхозууд ба совхозуудта бий бүхы тариалгын буртга үбнэ үрмэдэнь дурлал түлгэ ябадалы хамтага болбол: орошото культуранууд—392.000 га, пропашной ба техникэскэ культуранууд—32.000 га, тийлээд нэгдэл хабсаргалтын ёһоор аймгуудта хуваагдан үгтэвнэй ёһоор түрүү хүдэмэришдэ болбол соош үндэрхэ ябадалы хамтагыг аймгүекомунд ба ВКП(б)-гэй аймкомунд уялгалга. Орошото, мүн тэрэгнэн техникэскэ ба тошото культурануудай дариалгын буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэнь июньн 15-ага оройтонгуй ба хоёрдугаар июльн 5-ага оройтонгуй дүргэтэ.

2. Колхозуудта ба совхозуудта пропашной, техникэскэ ба овошотой культурануудай тариаланууд дээрэ хэлдэг рид хоорондын элдүүлгэнь гүрэн дахин үндэрхэ, тийлээдэ тариалга дээрхи рид хоорондын элдүүлгэ хэжэ бүрлөөр бөг буртга үбнэ үрмэдэнь гарамгаа түлгэ хаяха.

3. Буртга үбнэ үрмэдэнтэй тэмсэхэ ба хуриан шоройнхэ зөөрлүүлэн хүрүүлгэнь зоригоор орошото культурануудай тариалгын ургажга гарамгаар (бага зэргэ элбэгтэй гадалга хэдгэл тариалгана бөшөөн) хүндэ борнойгоор борнойгоо ябадалы

4. Тариалга дээрхи буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэ хүдэмэришдэ төг-тоомол болбол соо эрхмн шагалгайгаар үндэрхэн зоригоор аймгүекомунд, ВКП(б)-гэй аймкомунд, АЗО-е даалгана, МТС-эй ба совхозуудай директоруудта ба политдепай начальникуудта болбол колхозой түрүүлгэ шөгөртэ дуралга хэжэ түлгэ:

- а) колхозуудта буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэнь хэжэ шадала эрэгтэй ба элбөгтэй колхознууд (хүдүүлгэнь бүтээснэ ба совхозуудта бий хүдэмэришдэ болбол алаа хамгай болон тээ-нэрэй бүтээснэ гаргата ябадалы хамгайга;

- б) Город ба хүрөө нотагуудта ажал хэжэ шадала хүн зонийг колхоз, совхоз ба МТС-үдтэ хүдөө-ажалгын хүдэмэришдэ элдүүлгэ түрлэ хуриалга, СССР-эй Совнаркомой ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1942 оной апрелин 13-ай дээр гаргалган 507-дуга номертой тогтоолыг үндэснэ хүртэ дээрэ амжалгай депулануудай аймгай совхозууд гүйсэкомунд болбол тариалгын буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэнь түлгэ хүдөө нотагуудта хүрүүлгэ ажал хэжэ шадала аал, колхозой башэ зонийг, дунда ба хүдөө-ажалгын хүдэмэришдэ болбол түрлэ хуриалга үндэрхэн зоригоор аймгүекомунд бий хүдэмэришдэ болбол соош үндэрхэ ябадалы хамтагыг аймгүекомунд ба ВКП(б)-гэй аймкомунд уялгалга. Орошото, мүн тэрэгнэн техникэскэ ба тошото культурануудай дариалгын буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэнь июньн 15-ага оройтонгуй ба хоёрдугаар июльн 5-ага оройтонгуй дүргэтэ.

5. Колхозуудта хүдөө-ажалгын хүдэмэришдэнь хэдэр элдүүлгэ болбол 15—20 хүрөө буртга иматта шухала болбол ба тэснэй дундааа томжолодон ба

хуриалга алба шад хамгайла.

Аймагууд	Хабар тариалгын орошотой культурануудай тариалгын ургажга ажалгаар борнойгоо хэжэ түсэб (гектараар)	1-дэх хабсаргалта	2-дэх хабсаргалта	3-дах хабсаргалта	4-дах хабсаргалта
		Аймагууд	Жэснэл	Аймагууд	Аймаг дотор элдүүлгэ
Баргажанай	23500	50	30	600	600
Бичурин	48500	600	190	400	400
Зэдын	37200	240	1575	70	70
Яруунын	11500	40	675	250	250
Зангай	20000	125	670	150	150
Заканай	10000	36	880	300	300
Кяхтын	34850	325	270	200	200
Кабанскын	21700	500	1200	1500	1500
Мухаршбарай	51100	625	320	2000	2000
Сэлэнгын	21700	150	100	1000	1000
Тунханы	18200	150	100	1000	1000
Тарбагатайн	32900	650	1050	1000	1000
Новогын	19200	115	1070	500	500
Хорин	13250	130	800	600	600
Баянтын	480	—	182	—	—
Хойто-Байгалай	790	5	21	80	80
Ахын	130	—	212	—	—
Прибайкальска	6500	150	1210	—	—
Хэжэнгын	20500	110	710	—	—
Дүн хамта	392000	4000	5000	10000	10000

АЖАЛГАЛГА: пропашной культуранууд соо Наран сэгсэг, сахарай севдэ, тамхин ба махорко, овоц, картабха ба корнейлодууд оролсоо.

Мүнөөдэр манай Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын тогтоонхоо хойшо 19 жэлэй ой гүйсэбэ. Энэ ойгоо ажалай үиөө өгэ алжалтануудаар тэмдэглэе!

Республикын арбан юэн жэлэй ой

Мүнөөдэр манай Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын арбан юэн жэлэй ой болгобо.

Арбан юэн жэлэй үрнэ тээ—1923 оной майн 30-да—элтүгэжэ волюнтар Лепин ба Сталингай үсгэ дээр ВКП(б)-гэй Президиум болбол Сибириин ба Ажас Дурна хиваарай бурятмонгол областүүдэ нэгдэхэжэ Бурят-Монгол АССР болгохо тухай түү хэбэ тогтоол гаргалган байгаа.

Бурят-Монгол арбан юэн үрнэнь хэжэн харбар хардалга дор болон гэжнэн байган юм. Түрлэ харваан хэрэгсэ усын үдэрлэрин үдэснэн зэвөөр ба үблэн тахал, баян ноод ба лажа бөөтэй харбар харбар харвалганууд манай ардыг үхэл ба доройтолын эрмэг эрье дээр асарлан юм.

Тийлээд агуу хэжэ Октябрьскэ Социалистическэ революци болбол бүтээр харваан байдалаа бурятмонгол ардыг татан сүлөөлэн гаргалга. Ленин—Сталингай партиан өсөөмөрөн хүдэмэришдэ тарианай хамгай байган аршаанда элбэгтэ мүнхэ хүрөөлөн байна.

Үгэрбэн 19 жэл соо манай республика өлбөг национальскэ советскэ бүлэ соо эрхэ сүлөө ба эрдэм баян түлгэдэр гэжэн гэгдүүн болгохо, аматга балла Ленингай гол принципүүдэ үлэн сэгэ ябаха, агуу хэжэ нүүр Сталингай өнөө мэрлэн оношотой хүдэмэришдэ дор, арслан баатар орой тариалга ахалтуудай тулалгажаар социалистическэ байтуулгын гэгээн сэгэ зам дээрэ хоёр хүдөөрөө алхалгын гаржа элбэгтэ найдамтайгаар дашган ябадангын эн юм.

Гансаган хөдөөхи табанжэлэй тэтэ манай республика дотор ажалгайгаар аяар 43 шэнэ принципийг байтуулга. Бүхы ажалгайгаар бийтэй бүтээгэн зүйлүүдэ 1926—27 оной сэлээр 1923 ондо 2.6 миллион хүртэр байганаа 1940 оной 200 миллион хүртэр хүртэр ургалган байха юм.

Энэ үе соо хэдэн зуугаад томо колхозно ажалгынуд байтуулгагдан, ажал 5.360.4 мянган гектар газар түлөөлөгчтөөр ба болзоогчтөөр мүнхэ лөө элдэглээр үтлэн байга. 1923 ажалгын жэлдэ тарилгын талмай 4 дахин ургэлдэн байга. Мүн хамта тарианай ургаса буртгай дээршээр Хэрбээ орошото культуран ургаса 1923 ондо нэгэ гектархаа 6.2 центнер байгаа хаа 1941 оной дунда зэргээр гектархаа 7.9 центнер хүрэлдэбэ.

Колхозно социалистическэ малагал урдаа үзэгдөгчтэй түрлөөр ба үрлөөр хүтжэн олошорой байна. Гансаган лэ табан жэлэй турша соо (1935 онойгоо 1940 он хүртэр) манай тоо толгой хоёр дахин олошорой.

Урдаа харваан мунхал хуулан бурт аралай газар нотагуудта мүнөө хэдэн зуугаад хүрүүлгүүд үндэжэ 100 мянгайгаар дээршээр хүртэл жэл буртга хуриалга байна юм. Энэнь хадаа 1923 оной хитой сасуулбал 7 дахин үдүг болово.

Социалистическэ байтуулалтын энэ бүхы хэмжээлүүдэйг өхө тулалганууд ленинскэ сталинскэ национальскэ политикын хэрэг дээрэ хэмжээлүүдтэйгөөр ябуулангай аша гарьяа мүн.

Мүнөө, немецко-фашистска бузар волюнтууда эсэргүү бүхы советскэ аралай эсэе орошоо хамгаалгын агуу хэжэ дайныг хүрөө үдэрүүдэ, манай Бурят-Монголой социалистическэ «Бүхы юмжээ фронтон, бүхы хүсэ шадала илалтаа зориула!» гэжэн лозунг дөрө улаан малгайгаар абангуйгөөр хүдэмэришдэ байна.

1942 оной немецко-фашистска харпан хара элбэгшэ хэжэ газар дайланга хүрлэн дээршээр хаман хамта гэжэн нүүр Сталингай приказыг хү сэлэнэ оруулжа гэжэн нэгэн чинвал, нэгэн болгоор бүхы советскэ патриотуудай зүрлэн сохилоо.

Бүтээснэ манай республика дотор соробхлон дэлтэржэ байгаа Бүхэсоюзда социалистическэ мэрисөөнэй суралган хүсэтэ долгын болбол энээндэ эрхмн хайн гэригэ болгохо үгэнэ.

Манай республикын хүдэмэришдэ, колхозник, шидэлгөөн бүхэн яраал хаа фронтно эрхмээр тулалхан ааб гэжэ үдэр хүндүү хамсыгаа шуула хүдэмэришдэ.

Мүнөөдэр Республикнгаа 19 жэлэй ойе үшөө өхө алдур сүтгэ илалта амжалтануудаар утгала байгангай ажал нэгжэ байнагуй.

Бурят-Монгол АССР-эй 19 жэлэй ой манда!

Ленин—Сталингай өсөөмөрөн национальскэ политикка манда!

1942 онойг дайганга хараха юсуулга жэл болгоо

Хүдэмэриин хүсүүд	Бүтээснэ ажалгын нормууд	Ажалгын үлгэ утгала
Пропашной ба овошотой культурануудын тариан газарай шоройг гараар нэгдүүлжэ ябадал буртга үбнэ үрмэдэнь түлгэтэй хамта	0,15 га	1,50
Морин окучингаар шоройнхэ олохо	2,00 га	1,50
Тамхин ба махоркын сасанга табалга хаялга	0,25	1,75
Тарианай буртга үбнэ үрмэдэнь а) эхээр дарагдан байдалынь б) дунда зэргээр дарагдангын в) Бага бага дарагдангын	0,50 1,00 3,00	1,50 1,50 1,50
Тунха соохи ургамал уналдаа (10 ургамала нэгэ хүнэг унан) зөөжэ уналбал	3,00	1,00
Кананага уналдаа	1,0 га	1,25
Ургажга эхилэн тариалгы борнойлоо	4,0 га	1,50
Приманка табига зумбагай тэмсэл (1 гектар дээрэ 10-аа 20 хүртэр)	15,00	1,50
Хулганагай тэмсэл (1 гектар дээрэ 600 пар хүртэр)	5,00	1,50
Тариангай тэмсэл	3,00	1,50
Морин машинаар хоро суршалга гэхэ	4,00	1,50

